

de Rechtspraak

'Recht op eerlijk proces hoort in Grondwet'

Den Haag , 29-12-2014

Het recht op een eerlijk proces hoort in de Grondwet te staan, omdat dit recht een belangrijke pijler is van de democratische rechtsstaat. Echte meerwaarde krijgt de bepaling pas als het verbod op toetsing van wetten door rechters aan de Grondwet wordt afgeschaft.

Wetgevingsadvies

Dit schrijft de Raad voor de rechtspraak in zijn [wetgevingsadvies](#) (pdf, 55 kB) over het wetsvoorstel dat het vastleggen van het recht op een eerlijk proces in de Grondwet regelt. De minister van Binnenlandse Zaken geeft met dit wetsvoorstel gehoor aan de in 2012 door de Eerste Kamer aangenomen motie 'Lokin-Sassen'. De senaat reageerde hiermee op een advies van de ['Staatscommissie Grondwet'](#) uit 2010. Volgens deze commissie moeten het recht op een eerlijk proces en toegang tot de rechter om twee redenen in de Grondwet komen: deze rechten staan er nu niet in en in de internationale verdragen zijn deze grondrechten onvoldoende vastgelegd.

Toetsing

In de Grondwet zijn de grondrechten en organisatiestructuur van de staat vastgelegd. Grondrechten (ook wel fundamentele mensenrechten genoemd, zoals de vrijheid van meningsuiting en godsdienst en het verbod op discriminatie) beschermen burgers tegen machtsmisbruik door de overheid.

Anders dan in veel andere democratieën, kan de Nederlandse rechter wetten niet toetsen aan de Grondwet. De gedachte hierachter is dat het parlement bij het aannemen van nieuwe wetten waarborgt dat grondrechten niet in het geding zijn ("de wetten zijn onschendbaar"). Rechters mogen wetten wel toetsen aan internationale verdragen, waarin veelal dezelfde grondrechten zijn neergelegd als in de Grondwet.

Groot nadeel van wetten alleen aan internationale verdragen mogen toetsen, is dat de Nederlandse rechter een schending van een grondrecht alleen buiten toepassing kan laten in een zaak die aan hem is voorgelegd. Stel bijvoorbeeld dat het parlement een wet zou aannemen die onvoldoende respect toont voor religieuze minderheden. De rechter kan de overheid dan alleen corrigeren door haar te houden aan de verdragen die met andere landen zijn gesloten en waarin dezelfde grondrechten zijn vastgelegd als in de Nederlandse Grondwet. Een garantie dat de betreffende wet dan ook wordt ingetrokken of aangepast is er niet. Als er wél direct aan de Grondwet mag worden getoetst, kan worden voorkomen dat door wetgeving rechten en zeggenschap van burgers sluipenderwijs worden aangetast.

Relikwie

Frits Bakker en Kees Sterk, de twee rechterlijk leden van de Raad voor de rechtspraak, pleitten al eerder dit jaar in een [opiniestuk](#) voor opheffing van het toetsingsverbod. Zij stelden toen voor om als geschenk aan de Nederlandse bevolking ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van het koninkrijk, het toetsingsverbod op te heffen. Volgens Bakker en Sterk gaat het hier om een “relikwie uit 1848 waarvan de betekenis allang is achterhaald”.

Het schrappen van het verbod in de Grondwet op toetsing van wetten hoeft niet lang te duren. De vorige Tweede en Eerste Kamer aanvaardden al een wetsvoorstel hiertoe van het toenmalige Kamerlid Halsema (GroenLinks) in eerste lezing. Voor een wijziging van de Grondwet moet een wetsvoorstel twee keer langs beide Kamers.